

JAHON IQTISODIYOTIDA EKOLOGIK MUAMMOLAR

Abduaxatov Shaxrux Zokir ògli

Annotatsiya: Ushbu tezisda jahon iqtisodiyotidagi ekologik muammolar haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Tabiiy resurslar, global ekologik inqiroz, global tahdidlar, tabiiy ofatlar.

Bundan roppa-rosa 10 yildan so'ng dunyo manzarasi qanday bo'lishi haqida hech o'ylab ko'rganmisiz? Insoniyatning hayot kechirish tarzi qay tarzda o'zgarishi mumkinligi haqida-chi? Hozirgi an'alarimiz qay darajada o'zgarishi mumkin deb hisoblaysiz? Shunisi ma'lumki, yer sharining ekologik vaziyati o'tgan asrga nisbatan misli ko'rilmagan darajada o'zgarishga ulgirishi bilan bir qatorda avlodlarning chinakamiga qarg'ishiga sabab bo'luvchi muammolarni ham vujudga keltirdi. Garchi ushbu hodisalar dunyo hamjamiyatini global ekologik muammolar to'g'risida ko'proq ma'lumotlarga ega bo'lish, tadqiqotlar olib borish va bu muammolarni bartaraf etish borasida amaliy chora-tadbirlarni amalga oshirishga undab kelayotgan bo'lsa hamki, ko'pchilik mamlakatlar va millatlar bu muammolarning ko'lami shabadasini seza olishmayapti yoxud ular o'zlarini mutlaqo xabarsizdek tutishmoqda. Ekologik barqarorlikni ta'minlash, aholining qulay tabiiy muhitda hayot kechirishi uchun barcha zarur shart-sharoitlarni yaratish, tabiiy resurslardan oqilona va samarali foydalanish, yuzaga kelayotgan va yuz berib bo'lgan muammolarga yechim topish, ularni oqilona hal qilish kabi masalalarga qay darajada ahamiyat berib kelinmoqda? Bu mavzuda shunchaki reja va konsepsiyalar ishlab chiqilib, konferensiya mavzusi sifatida qarab kelinmoqdami? Afsuski, shunday!

Global ekologik o'zgarishlarning salbiy oqibatlari nimalarda aks etadi? Mamlakatlarning iqtisodiy va siyosiy hukmronlikka intilib, ulkan obro' qozonish maqsadida mamlakat ishlab chiqarishiga alohida urg'u berib kelayotganligi global ekologik inqirozni keltirib chiqarmayaptimikan? Yoki bu muammolarga biz insonlarning yashash tarzimiz sabab bo'la oladimi?

O'tgan asrga nisbatan insoniyat yashash tarzi shunchalik darajada o'zgardiki, insoniyat sivilizatsiyasida hali mutlaqo kuzatilmagan global isish, dengiz va yer ekotizimlarining misli ko'rilmagan darajada kamayib borishiyu, yer yuzining turli mintaqalarida qurg'oqchilik, suv toshqinlari kabi bir qator salbiy holatlar ham yuz berayotganligi barchamizga birdek ayondir. Bir so'z bilan aytganda insonning tabiatga aralashuvi aqlga sig'maydigan darajaga yetishga ulgurdi.

Global tahdidlarga bag'ishlangan tahlilnomaga ko'ra, hanuz davom etayotgan iqtisodiy inqiroz sababli ko'plab mamlakatlar ekologik muammolarni hal qilishga ojiz. Dunyo bo'ylab boy va kambag'allar o'rtasidagi jarlik yanada kengayishi, hukumatlar qarzi kattalashib borishi bashorat qilinmoqda.

Mualliflardan biri Li Xauellning "Amerika Ovozi"ga aytishicha, bugungi kunda ekologiyaga e'tibor past. Hammaning diqqati byudjet muammolarida.

"Tabiiy ofatlar tez-tez kuzatilayotganiga aslida atmosferani bulg'ayotgan gazlar sababchi. Iqlim o'zgarishiga tayyorlanmaslik jiddiy muammo, chunki xalqaro hamjamiyat ayni damda hammani tashvishlantirayotgan masalalar, xususan iqtisodga e'tibor qaratib, byudjet qanchaga yetishi va nimaga sarflanishi kerakligini o'ylayapti. Vaholanki, ekologik muammolarni hal etish uchun uzoq muddatli sarmoyalar zarur, infratuzilma yangilanishi kerak", - deydi Xauell.

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

1-MART

ANDIJON, 2024

To‘fon-u dovullardan tiklanishga millionlab dollar mablag‘ sarflanyapti, lekin inqiroz paytida bunday loyihalarga qo‘shimcha pul topish qiyin, deydi Li Xauell, kelajakni ko‘zlashni tavsiya etib.

Jahon iqtisodiy forumi tahlilnomasida global tahdidlar iqtisod, ekologiya, geosiyosat, jamiyat va texnologiya singari kategoriyalarga bo‘lingan. Hammasi bir-biriga bog‘liq. Masalan, organizmda antibiotik preparatlarga qarshilik kuchayayotgani ham xavf sifatida sanab o‘tilgan.

“Bu intellektual mulk tizimidagi nuqsonlar bilan bog‘liq masala. Qanday tibbiy preparatlar ustida izlanishlarni davom ettirish keragu, qaysilarini to‘xtatish lozim? Ikkinchidan, agar global epidemiya boshlansa, antibiotiklar samaradorligi asosiy masalaga aylanadi. Epidemiya boshlansayu, uni davolaydigan dori bo‘lmasa, haqiqiy fojia bo‘ladi”, - deydi tadqiqot muharriri Li Xauell.

Tahlilnomada keltirilgan ma‘lumotlardan shuni xulosa qilish mumkinki, global tahdidlarga yoshlarning e‘tibori keksalarga qaraganda kuchliroq. Tezkor choralar ko‘rish kerak, degan bayonotlar, ayniqsa, Shimoliy Amerikada balandroq yangramoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1) Iqtisodiy va ekologik muammolar - asosiy global tahdidlar <https://www.amerikaovozi.com/a/global-economic-risks/1583838.html>
- 2) Global ekologik muammolar barqaror taraqqiyotga katta tahdid solmoqda. Buning oldini olish uchun nima qilish kerak? - Xalq so'zi
- 3) <https://xs.uz/uz/post/global-ekologik-muammolar-barqaror-taraqqiyotga-katta-tahdid-solmoqda-buning-oldini-olish-uchun-nima-qilish-kerak>
- 4) <https://hozir.org/jahon-iqtisodiyotining-global-muammolari.html>